

Arhiepiscop Averchie Taușev

**NEVOINȚA PENTRU VIRTUTE
ASCEZA ÎNTR-O SOCIETATE MODERNĂ
SECULARIZATĂ**

Traducere din limba engleză

LUCIAN FILIP

Carte tipărită cu binecuvântarea

Înaltpreasfințitului

TEOFAN

Mitropolitul Moldovei și Bucovinei

Editura Doxologia

2016

Cuprins

Prefață	7
Introducere	
<i>Ființa și semnificația ascezei</i>	9
Capitolul I	
<i>Mândria mărturisită și smerenia creștină</i>	27
Capitolul al II-lea	
<i>Importanța discernământului duhovnicesc</i>	45
Capitolul al III-lea	
<i>Iubirea evanghelică și altruismul omului</i>	61
Capitolul al IV-lea	
<i>Dobândirea iubirii evanghelice</i>	79
Capitolul al V-lea	
<i>Retrezirea conștiinței</i>	93
Capitolul al VI-lea	
<i>Concepția creștină despre libertate</i>	105

Capitolul al VII-lea	
<i>Păzirea inimii în fața zbuciumului lumesc</i>	121
Capitolul al VIII-lea	
<i>Rezistența în fața răului</i>	133
Capitolul al IX-lea	
<i>Lupta în războiul nevăzut</i>	145
Capitolul al X-lea	
<i>Nevoința creștină</i>	159
Capitolul al XI-lea	
<i>Sfinții Părinți despre lupta cu patimile</i>	165
Capitolul al XII-lea	
<i>Asceza pastorală</i>	177
Indice scripturistic	183

Prefață

Arhiepiscopul Averchie (Taușev) (1966-1976) a fost cel de-al patrulea stareț al Mănăstirii „Sfânta Treime” din Jordanville, New York. S-a născut în Rusia țaristă, dar, în ajunul Revoluției bolșevice, a trebuit să plece din țară împreună cu familia. A locuit o vreme în Bulgaria, unde a început să simtă chemare pentru viața monahală și, în curând, avea să devină monah și apoi ieromonah. Înainte de a fi numit profesor la Seminarul „Sfânta Treime”, în 1951, a predat Teologie și a slujit ca preot în Bulgaria, Cehoslovacia, Iugoslavia și Germania. În 1952, a devenit rectorul acelei instituții. A fost sfințit episcop, iar după moartea Arhiepiscopului Vitalie (Maximenko) în 1960, a devenit starețul Mănăstirii „Sfânta Treime”. În calitate de stareț și de rector, a fost deosebit de implicat în formarea curriculum-ului seminarial și în viața cotidiană a seminariștilor și a monahilor. A fost foarte apreciat de convertiții la Ortodoxie, precum Ieromonahul Serafim Rose, fiindcă a fost un apărător neclintit al credinței ortodoxe tradiționale. Considerat unul dintre luminătorii Bisericii Ruse din diaspora, Înaltpreasfințitul Averchie a scris numeroase comentarii la Scriptură și alte lucrări care sunt deosebit de citite atât în Rusia, cât și în diaspora

rusă. A adormit întru Domnul pe data de 31 martie/13 aprilie 1976.

În amintirea prăznuirii a treizeci și cinci de ani de la fericita adormire a Înaltpreasfințitului Averchie, revista *Orthodox Life* a publicat treisprezece prelegeri despre asceză și teologie morală pe care le-a ținut în Europa Occidentală, la scurt timp după sfârșitul celui de-al Doilea Război Mondial. Acum, prin volumul de față, ele au fost adunate ca o lucrare de sine stătătoare.

Cititorul trebuie să fie conștient de faptul că traducătorul și editorul nu au avut acces la aceleași ediții ale cărților din limba rusă folosite de autor atunci când a scris aceste prelegeri. Mai mult decât atât, multe din aceste lucrări nici nu există în limba engleză, iar atunci când acest lucru se întâmplă, citarea corespunzătoare nu este întotdeauna posibilă.

Trebuie precizat că autorul, în elaborarea prelegerilor, a urmat o cutumă intelectuală și culturală rusească, potrivit căreia nu este importantă oferirea de detalii complete despre materialul sursă folosit, ci este suficientă o indicare a originilor sale. Prin urmare, bibliografia și notele de la sfârșit au fost oferite pentru a facilita lectura cititorului sau pentru a indica, pe cât de fidel posibil, un izvor pentru lectură sau studiu suplimentar.

Capitolul I

Mândria mărturisită și smerenia creștină

„Jubiților, nu dați crezare oricărui duh, ci cereați duhurile dacă sunt de la Dumnezeu, fiindcă mulți prooroci mincinoși au ieșit în lume. În aceasta să cunoașteți duhul lui Dumnezeu: orice duh care mărturisește că Iisus Hristos a venit în trup, este de la Dumnezeu. Și orice duh, care nu mărturisește pe Iisus Hristos, nu este de la Dumnezeu, ci este duhul lui anti-hrist, despre care ați auzit că vine și acum este chiar în lume” (I In 4, 1-3).

Dacă un astfel de avertisment a fost necesar din partea ucenicului lui Iisus, Sfântul Apostol și Evanghelist Ioan, în vremuri apostolice, atunci cu atât mai potrivit este acum. Căci, nicidecum în istoria umanității nu au existat la fel de mulți prooroci mincinoși care să îi prindă pe oameni în fantasma binelui mai mult decât acum, în zilele noastre. Dacă abordăm acest duh cu standardele indicate de Sfântul Apostol, atunci putem demonstra faptul că ei „nu mărturisesc venirea cu trupul a lui Hristos”, cu toate că unii dintre ei nu arată ostilități fățișe față de Domnul și Mântuitorul nostru.

Atunci, care a fost esența păcatului comis de Adam și Eva?

Mai precis, aceștia s-au îndoit de Dumnezeu Creatorul și au avut mai multă încredere în diavol, în vrăjmașul lui Dumnezeu, decât în El, încălcând astfel porunca Domnului și nădăjduind să devină ei înșiși dumnezei, cunoscători ai binelui și răului.

„Și a zis șarpele către femeie: «Dumnezeu a zis El, oare, să nu mâncați roade din orice pom din rai?» Iar femeia a zis către șarpe: «Roade din pomii raiului putem să mâncăm; Numai din rodul pomului celui din mijlocul raiului ne-a zis Dumnezeu: «Să nu mâncați din el, nici să vă atingeți de el, ca să nu muriți!» Atunci șarpele a zis către femeie: «Nu, nu veți muri! Dar Dumnezeu știe că în ziua în care veți mânca din el vi se vor deschide ochii și veți fi ca Dumnezeu, cunoscând binele și răul». De aceea femeia, socotind că rodul pomului este bun de mâncat și plăcut ochilor la vedere și vrednic de dorit, pentru că dă știință, a luat din el și a mâncat și a dat bărbatului său și a mâncat și el. Atunci li s-au deschis ochii la amândoi și au cunoscut că erau goi, și au cusut frunze de smochin și și-au făcut acoperăminte” (Fc. 3, 1-7).

Așadar, esența păcatului strămoșilor noștri a fost aceea că nu au vrut să asculte de Dumnezeu, ci, mai degrabă, au vrut să devină ei înșiși dumnezei. Diavolul, amăgindu-i, le-a transmis aceeași stare de mândrie de a se autoimpune care i-a adus și lui căderea. Duhul mândriei umane și, odată cu el, răzvrătirea împotriva voinței atotbune a Domnului, s-au înrădăcinat din acel moment în sufletul omului, devenind cauza îmbolnăvirii sale de

păcat și o stricăciune păcătoasă. Putem vedea urmele sale pe tot cuprinsul istoriei omenirii.

Tocmai duhul acesta de auto-impunere al mândriei umane a fost cauza primei dispute: fratricidul comis de Cain, din invidie pentru fratele său Abel. Păcatul cumplit al fratricidului a condus omenirea la această situație fără ieșire a decăderii totale încât Domnul a trebuit să recurgă la un mijloc radical pentru a stârpi răspândirea păcatului precum potopul universal. Chiar și așa, stricăciunea s-a făcut cunoscută din nou în inimile urmașilor lui Noe, care a supraviețuit potopului. Fiul său, Ham, al cărui nume a ajuns atât de cunoscut, a devenit un exemplu frapant de lipsă de respect față de părinți și de negare a autorității acestora, care are la bază, desigur, aceeași mândrie umană de auto-impunere care îi determină pe oameni să se poarte cu superioritate, cu dispreț și în mod sarcastic față de alți oameni, chiar față de cei mai bătrâni și demni de respect prin postura lor.

Aceeași mândrie a oamenilor a fost cea care i-a determinat, de dragul de „a-și crea un nume”, să înceapă construirea Turnului Babel, ceea ce L-a făcut pe Dumnezeu să răspundă mândriei lor, încurcându-le limbile, împrăștiindu-se cu toții și formând diferite popoare, aflate într-o continuă dispută. Astfel, mândria a sădit discordie între oameni, înstrăinându-i unul de celălalt, devenindu-și ostili.

Răspândiți în întreaga lume, oamenii s-a împărțit în triburi și popoare, la baza cărora se afla tocmai această mândrie umană de auto-impunere, manifestată sub denumirea de mândrie națională. Acest lucru a dus la o dușmănie cruntă între diverse popoare și la nenumăratele

războaie cu care se confruntă istoria modernă ce lasă impresia deschizând un manual de istorie modernă, că întreaga istorie a omenirii constă la bază într-o istorie a războiului: un conflict îl urmează pe celălalt, și aceasta este tot. Pare logic că omenirea după ce și-a pierdut unitatea și a fost împărțită în mai multe popoare care se luptă unul cu celălalt, și-a pierdut totodată și credința în Dumnezeu Cel unul și cunoștința unității dumnezeirii. Orice popor are propriii zei care se potrivesc cu duhul și gusturile sale. Fiecare popor își reflectă propriile personaje religioase, creând zei „după chipul lor”. Aceasta este originea păgânismului, care a pângărit religia, păgânism creat ca rezultat al aceluiași duh al mândriei de auto-impunere. Această uitare a Singurului Dumnezeu Adevărat și cinstirea zeilor falși creați de imaginația omului „după chipul său”, împreună cu idolatrizarea propriilor patimi și vicii, au devenit prilejul unei decăderi morale profunde, în abisul căreia lumea antică se coborâse mai adânc ca niciodată înainte de venirea lui Hristos.

Sfântul Apostol Pavel, în Epistola sa către Romani, ne spune că: „Și precum n-au încercat să aibă pe Dumnezeu în cunoștință, așa și Dumnezeu i-a lăsat la mintea lor fără judecată, să facă cele ce nu se cuvine. Plini fiind de toată nedreptatea, de desfrânare, de viclenie, de lăcomie, de răutate; plini de pizmă, de ucidere, de ceartă, de înșelăciune, de purtări rele, bârfitori, grăitori de rău, urători de Dumnezeu, ocărători, semeți, trufași, laudăroși, născocitori de rele, nesupuși părinților, neînțelepți, călcători de cuvânt, fără dragoste, fără milă” (Rom. 1, 28-31).

În momentul în care răul a atins cea mai mare putere, când omenirea prin căderea sa fără de margini a ajuns

într-un impas moral absolut, a fost împlinită „marea taină a Dumnezeirii”: Dumnezeu L-a trimis pe Fiul Său Cel Unul Născut pentru a salva lumea de la pieire. Și cum anume a vindecat Fiul lui Dumnezeu omenirea căzută prin venirea Sa? Firește, prin același leac care a putut vindeca principala boală a omului. După cum am văzut, omenirea era bolnavă de mândrie, și pentru aceasta, Domnul a vindecat-o prin smerenie. Domnul ne învață această lecție de smerenie, nu prin predicile Sale, ci mai presus de toate, prin propriul exemplu, cel al vieții Sale pământești, începând cu însăși nașterea Sa.

Unde S-a născut Iisus? Acesta nu S-a născut într-o casă de oameni bogați sau într-un palat fastuos, ci într-o peșteră sărăcăcioasă, în ținutul batjocorit, smerit și sărac ai Iudeii și nu în Roma, capitala lumii de la acea vreme. Unde a trăit Domnul? După cum El însuși a mărturisit, a trăit neavând „unde să-Și plece capul” (Lc. 9, 58). Cum s-a sfârșit viața Sa pe pământ? Din păcate, în opinia societății de la vremea aceea, a fost ucis pe cruce precum cel mai periculos tâlhar. Celsus, un renumit dușman al creștinismului, a scris: „Viața Sa a fost vrednică de dispreț, iar moartea Sa, mizerabilă”. După ce Și-a dat viața printr-un exemplu de profundă smerenie, Fiul Cel Unul Născut al lui Dumnezeu a așezat smerenia ca piatră de temelie pentru învățătura Sa. „De atunci a început Iisus să propovăduiască și să spună: Pocăiți-vă, căci s-a apropiat împărăția cerurilor” (Mt. 4, 17). „Pocăiți-vă”, adică, lăsați la o parte mândria voastră, recunoașteți-vă păcătoșenia și îndreptați-vă către Domnul nu cu sentimente de superioritate, ci de sărăcie sufletească, recunoașteți-vă neînsemnătatea, lipsa de cuviință, și rugați-vă pentru

iertarea păcatelor și pentru milostivire asupra voastră. Iisus și-a început Predica de pe Munte, fericindu-i pe *cei săraci cu duhul*, adică pe cei smeriți: „Feriți cei săraci cu duhul, că a lor este împărăția cerurilor” (Mt. 5, 3). Chemând la Sine în special pe toți cei *osteniți și împovărați*, ca fiind cei mai capabili în a dobândi virtutea smereniei, El le spune: „Luați jugul Meu asupra voastră și învățați-vă de la Mine, că sunt blând și smerit cu inima și veți găsi odihnă sufletelor voastre” (Mt. 11, 29). De asemenea, i-a învățat pe apostolii Săi despre smerenie, încercând să le taie dorința și lupta pentru întâietate, spunându-le în repetate rânduri că: „Nu tot așa va fi între voi, ci care între voi va vrea să fie mare să fie slujitorul vostru” (Mt. 20, 26).

Potrivit cuvintelor Domnului, cei care vor să intre în împărăția Domnului trebuie să se smerească și să fie precum pruncii. „În ceasul acela, s-au apropiat ucenicii de Iisus și I-au zis: Cine, oare, este mai mare în împărăția cerurilor? Și chemând la Sine un prunc, l-a pus în mijlocul lor și a zis: Adevărat zic vouă: De nu vă veți întoarce și nu veți fi precum pruncii, nu veți intra în împărăția cerurilor” (Mt. 18, 1-3).

La Cina cea de Taină, dorind să întărească încă odată pentru cei ce vor crede în numele Lui nevoia de smerenie, Domnul a spălat picioarele ucenicilor zicând: „Înțelegeți ce v-am făcut Eu? Voi Mă numiți pe Mine: Învățătorul și Domnul, și bine ziceți, căci sunt. Deci dacă Eu, Domnul și Învățătorul, v-am spălat vouă picioarele, și voi sunteți datori să vă spălați picioarele unii altora; Că v-am dat vouă pildă, ca, precum v-am făcut Eu vouă, să faceți și voi” (In 13, 12-15).

Așadar, acesta este „duhul lui Hristos”! Duhul lui Hristos este cel al smereniei, adică opusul duhului de auto-impunere al mândriei omului. Cuvintele „Învățați-vă de la Mine, că sunt blând și smerit cu inima și veți găsi odihnă sufletelor voastre” (Mt. 11, 29) ar trebui să fie motto-ul fiecărui creștin. „Gândul acesta să fie în voi” – scrie Sfântul Apostol Pavel – „care era și în Hristos Iisus” (Filip. 2, 5). La ce se referă acest „gând”? Iată la ce: „Care, Dumnezeu fiind în chip, n-a socotit o știrbire a fi El întocmai cu Dumnezeu, ci S-a deșertat pe Sine, chip de rob luând, făcându-Se asemenea oamenilor, și la înfățișare aflându-Se ca un om, S-a smerit pe Sine, ascultător făcându-Se până la moarte, și încă moarte pe cruce” (Filip. 2, 6-8). Veți întreba însă, la fel cum mulți au făcut-o și continuă să o facă, la ce ne ajută duhul slăbiciunii, sărăciei și lipsei de putere? Nu este mai bine, nu este mai important să fii cutezător, energic, și încrezător în sine și în propriile puteri? Mulți spun că învățătura creștină despre smerenie se opune doctrinei personalității puternice care poate lupta și depăși orice obstacol. De exemplu, învățătura filozofului german Nietzsche cu privire la *Übermensch* vorbea tocmai despre acest lucru. Precum mulți alții, acesta considera credința creștină drept o formă de slăbiciune. Însă aceasta este o greșeală, o înțelegeră complet greșită a realității. Smerenia creștină nu este, în nici un caz, o formă de slăbiciune, ci tocmai contrariul: reprezintă puterea în oameni – însă nu o putere umană, ci aceea a lui Dumnezeu. „Puterea Mea se desăvârșește în slăbiciune”, i-a spus Iisus Sfântului Apostol Pavel când acesta l-a cerut Domnului ca slujitorul diavolului, cu care se lupta, să plece de la el (II Cor. 12, 9). Astfel, Sfântul